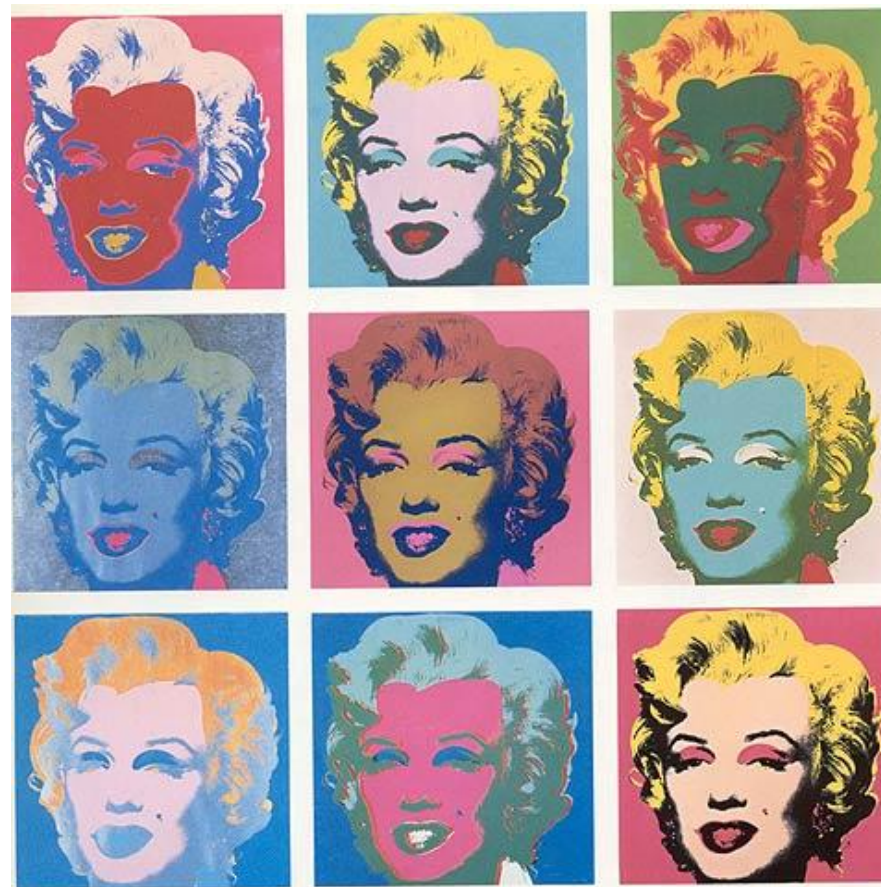

Biblioteka Centrum Kształcenia Ustawicznego Ekonomistów
w Chorzowie

Powtórka z epok – *Literatura współczesna*

Andy Warhol

XX wiek – zmiany historyczne

- 1945 – koniec II wojny światowej
- 1946 – początek zimnej wojny
- 1948 – uruchomienie w Europie Zachodniej planu Marshalla
- 1949 – powstanie NATO
- 1949 – powstanie NRD i RFN
- 1955 – powstanie Układu Warszawskiego
- 1956 – powstanie w Budapeszcie, interwencja Armii Czerwonej
- 1958 – powołanie EWG
- 1961 – budowa muru berlińskiego
- 1967 – powstanie Wspólnoty Europejskiej
- 1968 – inwazja państw Układu Warszawskiego na Czechosłowację
- 1989 – jesień ludów w Europie – upadek komunizmu w Czechosłowacji, Polsce, Bułgarii, Rumunii, na Węgrzech, burzenie muru berlińskiego
- 1991 – powstanie Unii Europejskiej

Największe dzieła literatury:

- 1947 – Camus „Dżuma”
- 1951 – Salinger „Buszujący w zbożu”
- 1953 – Becket „Czekając na Godota”
- 1956 – Dürrenmatt „Wizyta starszej pani”

- 1961 – Heller „Paragraf 22”
- 1963 – Kesey „Lot nad kukułczym gniazdem”
- 1963 – Cortazar „Gra w klasy”
- 1967 – Garcia Marquez „Sto lat samotności”
- 1980 – Eco „Imię róży”

Nurty ważne w drugiej połowie XX w.

Świat po drugiej wojnie światowej podnosił się z ruin. Wojna obnażyła okrutną prawdę o człowieku. Ujawniła kryzys humanizmu. W literaturze tematyka wojenna stanowiła pierwsze miejsce.

Tematy literatury współczesnej:

- *II wojna światowa – rejestracja zbrodni, hołd bohaterom*
- *Człowiek – złożoność natury – heroizm i zbrodnie*
- *Totalitaryzm jako zjawisko historyczne i jego skutki etyczne*
- *Etyka – odbudowa hierarchii wartości*
- *Absurd istnienia – człowiek we władzy historii*

Ważne cechy literatury współczesnej:

- *Przenikanie się różnych form literackich*
- *Dominacja utworów dokumentalnych i autobiograficznych*
- *Rozwój gatunków awangardowych: antyteatr, kariera groteski i absurdu*

Nurty w literaturze współczesnej:

- **Egzystencjalizm** – jedno co jest pewne to egzystencja, życie ludzkie. Jest absurdem, bo nie wiemy skąd się bierze i jak się kończy. Człowiek jest sam w kosmosie.
- **Behawioryzm** – nurt oparty na doświadczeniu, obserwacji. Tylko to, co możemy zaobserwować, jest prawdą o człowieku.
- **Kreacjonizm** – literatura wykorzystująca groteskę i absurd.
- **Postmodernizm** – nurt wychodzący z założenia, że wszystko już było, nie można więc stworzyć nic nowatorskiego.
- **Realizm magiczny** – modny kierunek w literaturze iberoamerykańskiej. Polega na stwarzaniu świata fantastycznego, magicznego, ale bardzo realnego.

Wiek XX w literaturze jest nazwany wiekiem dokumentu. Powstaje ważny termin: „**literatura faktu**” – odmiana wprowadzona przez krytyków w okresie 20-lecia międzywojennego; obejmuje utwory będące relacjami z autentycznych wydarzeń, mające charakter dokumentalny. Dziś nazwa używana rzadziej, raczej jako określenie reportażu literackiego.

Wiek XX – epoką triumfu groteski. Groteska jest interpretowana jako próba oddania poczucia zagubienia współczesnego człowieka, pozbawionego autorytetów, systemu wartości, pełnego lęków i niepewności. (przykład – „Czekając na Godota” Becketta)

Groteska:

- **Pokazuje świat sparodiowany, pełen absurdów, w krzywym zwierciadle**
- **Podkreśla złożoność świata – śmieszność i tragizm, absurdalność i rzeczywistość**

Wiek XX to wiek totalitaryzmu, systemu władzy, która podporządkowuje całe społeczeństwa, kontroluje każdy przejaw aktywności człowieka (por. łac. totus – cały). W takim państwie jednostka jest uprzedmiotowiona i bezsilna wobec wszechmocy systemu.

Literatura powstała w tym czasie pokazuje destrukcyjny wpływ tego systemu na człowieka; totalitaryzm niesie za sobą zakłamanie, tchórzostwo, chaos upadek wartości moralnych, bezradność jednostki. Jednocześnie często wskazuje wartości, które pomagają przetrwać i pozostać sobą.

Totalitaryzm XX w.

- **Włochy – faszyzm był oficjalną doktryną, przywódca Benito Mussolini**
- **Niemcy – nazizm – Adolf Hitler**
- **Rosja (Związek Radziecki) – stalinizm – Józef Stalin**
- **Korea Północna – Kim Ir Sen**
- **Chiny – Mao Tsetung**
- **Kuba – Fidel Castro**

Współczesna literatura polska

POEZJA

- **Krzysztof Kamil Baczyński**
- **Czesław Miłosz**
- **Wisława Szymborska**
- **Zbigniew Herbert**
- **Tadeusz Różewicz**
- **Jan Twardowski**
- **Stanisław Barańczak**
- **Tadeusz Nowak**
- **Julian Przyboś**
- **Edward Stachura**
- **Adam Ważyk**
- **Anna Kamieńska**
- **Stanisław Grochowiak**

DRAMAT

- **Sławomir Mrożek**
- **Leon Kruczkowski**

PROZA

- **Czesław Miłosz**
- **Tadeusz Konwicki**
- **Andrzej Szczypiorski**
- **Gustaw Herling-Grudziński**

- **Witold Gombrowicz**
- **Stanisław Lem**
- **Tadeusz Borowski**
- **Zofia Nałkowska**
- **Tadeusz Borowski**

REPORTAŻ

- **Ryszard Kapuściński**
- **Hanna Krall**